

anlayışla" olaya yaklaştığını düşünmüyoruz.

Sözlerimizi Tüm Sağlık Sen dergisinin 3. sayısında Dr.Engin ZABUN'un belirttiği cümlelerle noktalamak istiyoruz.

"Kamu emekçilerinin gücü, tüm ücretli çalışanların gücü gibi üretimden gelen güçlerini birlikte kullanmalarından doğmaktadır. Meslek, ücret, mezhep gibi noktaları ön plana çıkarmak, işverenlerin işini kolaylaştırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Geçmişe gömülmüş olan meslek sendikacılığını canlandırma çabasının altında bu yatmaktadır. Bu, işverenin bilerek körüklediği bir ayırmadır. Emekçinin emekçiyle karşı karşıya gelmesinden zarar görecektir, meslek sendikacılığını savunanlar dahil emekçilerdir."

Adana Tüm Sağlık Sen

üyesi bir grup hekim.

BİR "SİGARA" TARTIŞMASI

Sigara; toplumsal bir sorun. Bir halk sağlığı sorunu. Bir yazı ile de, ülkemizde "geleneksel" tepkinin başvurusu. Ancak sonuç, üçüncü dünyada artan tütün tüketimi ve sigaraya bağlı sağlık sorunları...

Böyle bir çevrede, TBMM'ne verilen sigara tüketiminin sınırlandırılmasına ilişkin bir yasa tasarısının, geçtiğimiz günlerde ilginç bir tartışmaya yolaçtı. İlginizi çekeceğinizi umduğumuz bu tartışmayı aktarıyoruz...

SİGARANIN SINIRLANDIRILMASINA YÖNELİK YASA ÖNERİSİ, ÇAĞDAŞ BİR GİRİŞİMDİR

Sayın Ertuğrul Kürkçü,

22 Kasım 1992 tarihli **Özgür Gündem** gazetesinde yayımlanan yazınızda kapalı yerlerde sigara içmeyi yasaklamayı öngören yasa önerisine değinerek, sigara içme hakkının kısıtlanmasını eleştiriyorsunuz. Basınımızın ileri gelen kimi kalemleri, son günlerde, sigara içmeyi çağdaş ölçülerde kısıtlamaya yönelik bu yasa önerisine bir "**Hak ve**

özgürlük sorunu" olduğu gerekçesiyle karşı çıkmaktadırlar. Bilimsel kariyer sahibi olanların da içinde olduğu yazarlarımız, "**yasakların her türüne karşı olduklarını**" belirterek ya da "**sigaradan çok daha önemli sorunlar bulunduğunu**" ileri sürerek, konuyu hafife almaktadırlar. Ülkemizde halk sağlığının kurucusu, değerli hocamız **Prof. Dr. Nusret Fişek**'in oğlu ve kendisi de profesör olan, **Hürriyet** gazetesi köşe yazarı **Kurthan Fişek**'in konuya yaklaşımı da ne yazık ki aynı doğrultudadır.

Son 10 yıl içinde, sigara dumanının yalnızca sigara içenleri değil, aynı zamanda, ortamı paylaşan sigara içmeyenleri de benzer biçimde etkilediği, tüm bilimsel kanıtlarıyla ortaya konmuştur. Öyle ki, kimi insanlar, kendileri hiç sigara içmemelerine karşın, yaşamları boyunca sigara içilen ortamda bulduklarından, başkalarının sigara keyfi yüzünden sağlıklarını ve giderek yaşamlarını yitirmektedirler. Çünkü "edilgin" ya da "istemsiz" sigara içme denilen bu durum, akciğer kanserine değin uzanan çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilmekte, özellikle çocukların sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, kapalı yerlerde sigara içmenin yasaklanmasını, "sigara içme özgürlüğü"nden önce, "sigara içmeyenlerin temiz hava soluma ve sağlık hakkı" açısından ele almak, bilimin ve aklın gereğidir.

Son yıllarda, gelişmiş ülkelerde sigaranın gittikçe artan ölçüde ve kapsamda yasaklanmasının temel nedenlerinden biri, edilgin sigara içmenin önlenmesidir. Yasaklar, sıklıkla anlaşıldığı gibi, sigara içmeye değil, "ortak çevrelerde sigara içmeyi" engellemeye yöneliktir. Sigara içmeyenlerin sigaranın zararlarından korunması, sigara savaşımında asgari önlem olarak kabul edilmektedir. Kuşkusuz, sigarayı kısıtlamanın ya da yasaklamanın, tiryakileri bu alışkanlıklardan vazgeçirmeye yönelik katkısı da olmaktadır.

Halen TBMM Adalet Komisyonu'nda bulunan, sigara reklamlarının ve kamu kuruluşlarında sigara içmenin yasaklanmasına ilişkin yasa önerisi, halk sağlığını korumaya yönelik çağdaş bir girişimdir. Bu yasa önerisini Refah Partisi'ne mal etmek, çok yanlış bir değerlendirmedir. Söz konusu yasa önerisi, çeşitli kesimlerden uzmanların, bilim adamlarının, **Türk Tabipleri Birliği** de içinde olmak üzere meslek kuruluşlarının çabalarının gecikmiş bir sonucudur. Ayrıca, unutmamak gerekir ki, eğer Cumhurbaşkanı'nca daha önce veto edilmemiş olsaydı, aynı içerikte bir yasa, iki yıla yakın bir süredir yürürlükte olacaktı.

Demokrasiyi ve insan haklarını savunanların, toplumsal yaşamın her alanında çaba göstermeleri gereklidir. Hiçbir konu küçümsenmemelidir. Unutulmamalı ki sigara, ülkemizde her yıl yaklaşık 35 bin (Trafik kazalarının altı katı) ölüme yol açıyor. Ülkemizde sigara tüketimi arttıkça, kazanan uluslararası sigara tekelleri, yitiren ise insanlarımızın sağlığı ve yaşamı oluyor. Dünya

görüşünü bilime dayandıran sizin gibi toplumcu aydınlarımızdan, insan sağlığına zararları bilimsel olarak kanıtlanmış sigaraya karşı savaşımında halk sağlıklarına destek beklemek hakkımızdır. Saygıyla...

Doç. Dr. Özen Aşut
(Ankara, 23 Kasım 1992)

"SİGARANIN DUMANI..."

Ertuğrul KÜRKCÜ

Doç Dr. Özen Aşut "**ortak çevrelerde sigara içmeyi engellemeyi**" savunan bir "**halk sağlığıcısı**" olarak üşenmemiş Pazar günü bu sütunda, "**Hiçdeğilse sigara içebilirmiyiz?**" başlığıyla yayımlanan ve "**Anti-Sigara Kanunu**" tasarısına verilen desteği irdeleyen yazıyı eleştiren bir faks göndermiş.

Tartışmaya değer bulunduğu için teşekkür ettikten sonra, Doç. Aşut'un uzunca yazısının esasına ilişkin kısımları özetleyelim. Doç. Aşut şunları söylüyor:

"**Sigaranın dumanının yalnızca sigara içenleri değil, aynı zamanda ortamı paylaşan hiç sigara içmeyenleri de benzer biçimde etkilediği tüm bilimsel kanıtlarıyla ortaya konmuştur... Edilgin ya da istemsiz sigara içme denilen bu durumm akciğer kanserine değin uzanan çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilmekte, özellikle çocukların sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir.**"

"**Halen TBMM Adalet Komisyonu'nda bulunan.. kamu kuruluşlarında sigara içmenin yasaklanmasına ilişkin yasa tasarısını... Refah Partisine mal etmek çok yanlıştır. Söz konusu yasa önerisi, çeşitli kesimlerden uzmanların, bilim adamlarının (ya kadınlar?..) ... çabalarının gecikmiş bir sonucudur. Ayrıca unutmamak gerekir ki, eğer cumhurbaşkanı tarafından veto edilmemiş olsaydı, aynı içerikte bir yasa, iki yıla yakın bir süredir yürürlükte olacaktı... Ülkemizde sigara tüketimi arttıkça kazanan, uluslararası sigara tekelleri, yitiren ise insanlarımızın sağlığı ve yaşamı oluyor... Dünya görüşünü bilime dayandıran sizin gibi toplumcu aydınlarımızdan... sigaraya karşı savaşımında halk sağlıklarına destek beklemek hakkımızdır.**"

Doç. Özen Aşut'un sigaranın yalnızca onu içenlere değil, "**ortamı paylaşan sigara içmeyenler**" e

de verdiği zarar konusundaki açıklamasına katılmamak sözkonusu bile değil elbette.

Pazar günü yazı da zaten "**ortak mekanlarda sigara içmenin**" zararlı değil, yararlı bir şey olduğunu ileri sürme amacıyla kaleme alınmamıştı.

Sonuçta Sayın **Özen Aşut** gibi, "**halk sağlığıcıları**"nın çabalarını "**hafife alma**" gibi hiç kastetmediği bir izlenime yol açabilmiş olsa bile, o yazının asıl vurgusu bireysel özgürlüklerin yasayla ve yukarıdan aşağıya sınırlanmasının ilerleme ve batılılaşma sürecinin bir parçası olarak anlaşılacağı üzerindedir.

Doç. **Özen Aşut**'un yazısı, "**ortak mekanlarda sigara içmenin zararları**" konusunda dikkatimizi daha da arttırmakla kanıtlanmış olması gerekçesiyle sigara içenleri, oluşumu ne gerçekleşmesi bakımından bütün öteki yurttaşlarla eşit katkıya sahip buldukları ortak mekan ve kurumlardan devlet zoruyla paldır küldür dışlamaya ve hakları vardır?

Bu sütundan verilen karşılık şöyledir: Toplumsal ve kültürel ihtiyaçların, alışkanlıkların farklılaşması ve çeşitlenmesinin gündelik hayatta yol açtığı gerilimlerin gerçekten giderilebilmesi, gerilimin bir kutbunda duranların, öbür kutupta yer alanların yasa gücüyle "**toplumdışı**" ilan etmesinden değil, bu kesimler arasında kurulacak mutabakatlardan geçebilir.

Azınlık haklarını teminat altına almayan ve bir toplumsal mutabakata işaret etmeyen hiç bir yasanın ilerici ve demokratik bir süreci kaydediyor ediyor olmasından söz etmek mümkün değil. Bu yasa önerisiyse, çoğunluk olduklarını farz ettiğimiz- sigara içmeyenlerin sigara içenler üzerinde bir diktatörlük kurmalarına olanak sağlıyor ve bütün diktatörlükler gibi diktatörlüğün kurbanlarına ahlında üzerlerindeki baskının kendi yararlarına olduğunu söyleyerek kendisini meşrulaştırıyor.

Oysa araya devleti mevleti sokmadan önce ilk yapılması gereken şey, Doç. **Özen Aşut** gibi sigaraya karşı "**halk sağlığıcıları**" ile sigara tiryakisi "**halk**"'ı n akdedeceği bir sözleşme olabilir.

Ancak böyle bir sözleşme, sigara içmeyenlerin sağlığı kadar, sigara içenlerin de haklarını bir yasadan çok daha sağlam teminatlara bağlayabilir. Böylece sigara tiryakileri, herkese, bu arada kendilerine ait olan kurumlardan sırf sigara içmeyenlerin kendi kendilerine çıkardıkları bir yasa var olduğu için defedilmez, kendi konumlarını da hesaba katan bir uzlaşma içinde kimseye zarar vermeden, kendilerine isterlerse zarar verebilirler.

Türkiye'nin modern tarihi de gösteriyor ki, toplumsal anlamda bir ilerleme kabul edilebilecek hiçbir şey, bu devletin yasakçı tabiatına dayanarak halledilemedi.

"**Halk sağlığıcıları**"na yöneltilecek tek eleştiri olsa olsa azınlık haklarını yeterince dikkate almaksızın amaçlarını toplumsal onaya değil, devlet

gücüne bağlamış olmalarıdır.

Ama toplumsal dayanışma ve farklılıkların kabulü üzerinde gerçekleşen bir mutabakatla sigara tiryakilerinin sigara içmeyenlere verdikleri zarara son vermeye çağrılarını hafife almak bir yana "**halk sağlığıcuları**" bu sütundan her zaman destek alacaklarından emin olabilirler.

* * *

Hazır söz "**tekellerin sağlığa zararı**"ından açılmışken, "**halk sağlığıcuları**" kentlerdeki hava ve gürültü kirliliğinin ve kentsel kanserleşmenin başlıca etmeni olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış bulunan otomotiv sanayi ürünlerini tüketen azınlığı özgürlüklerini kısıtlamaya çağırılmayı düşünürlerse bu sütundan diledikleri gibi yararlanabilirler.

BİR AÇIKLAMA, BİR YANIT...

22 Kasım 1992 günü **Özgür Gündem** gazetesinde, Sayın **Ertuğrul Kürkçü**'nün "Hiç değilse sigara içebilirmiyiz?" başlıklı bir yazısı yayımlandı. Yazıda, halen TBMM Adalet Komisyonu'nda bulunan "**Tütün ve Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun Teklifi**" alayıcı bir dille ele alınarak, bireysel özgürlüklerin yasayla sınırlandırılması eleştirilmekteydi. Bu arada yasa önerisinin başını çekenlerin Refah Partili olmaları da bir "kusur" gibi gösterilerek, temel bir sağlık sorunu üzerinde sağlanan uzlaşma, amacından taşırılmak isteniyordu. Gazetede ki yanılırları düzeltmek ve kamuoyunu aydınlatmak amacıyla, 23 Kasım 1992 günü, Sayın **Kürkçü**'ye bir yanıt gönderdim. Sayın **Kürkçü**, 26 Kasım 1992 günü köşe yazısında aynı konuyu yeniden ele aldı ve benik kendisine gösterdiğim mektuptan kimi alıntılara da yer verdi. Ne var ki, Sayın **Kürkçü** bu yazısında yanılırlarını düzeltmek şöyle dursun, ortak çevrelerde sigara içilmesinin önlenmesinin önlenmesi önerisini "bireysel özgürlüklerin yasayla ve yukarıdan aşağıya sınırlandırılması" olarak değerlendirerek, bize şu soruyu yöneltti: "Oluşumu ve gerçekleşmesi bakımından bütün öteki yurttaşlarla eşit katkıya sahip buldukları ortak mekan ve kurumlardan, sigara içenleri, devlet zoruyla paldır küldür dışlamaya ne hakkınız var?"

Sayın **Kürkçü**, bununla da yetinmedi; "**Sigaranın Dumanı...**" başlıklı yazısında, sözkonusu yasa önerisiyle, "sigara içmeyenlerin sigara içenler üzerinde bir diktatörlük kurduğunu" öne sürdü ve "halk sağlığıcuları" ile "sigara tiryakisi halk"ı karşı karşıya getirmeye çalıştı. Sayın yazara bakarsanız, konunun çözümü için yasa-masa gerekmez; sigara içenlerle içmeyenler arasında bir "**sözleşme**"

bağıtlanır, olur biter. Yazara göre, "ancak böyle bir sözleşme sigara içmeyenlerin sağlığı kadar, sigara içenlerin haklarını da bir yasadaki çok daha sağlam teminatlara bağlayabilir". İyi, güzel de, bu "ütöfik" sözleşmenin nasıl işletilebileceğini açıklamıyor, Sayın yazar. Herhalde çözüm bu denli kolay olsaydı, Batı'nın en gelişmiş ülkelerinde sigara içimini sınırlamak ya da yasaklamak için yasal düzenlemelere başvurmak gereği duyulmazdı.

İnsan yaşamını ciddi biçimde tehdit eden önemli bir sağlık sorununu, siyasal ve felsefi kimi yorumlarda içinden çıkılmaz duruma getirmenin ya da sağa-sola çekmenin anlamı var? Tehlike somuttur ve başta Dünya Sağlık Örgütü (**WHO**) olmak üzere dünyadaki tüm sağlık kuruluşları, insanları "sigara bağımlılığından kurtarmak için büyük çaba gösteriyor.

Yakında Türk Tabipleri Birliği yayını olarak çıkacak "**Sigara ve Hekim**" adlı kitabımızdan, meslektaşlarımızın yanı sıra, Sayın **Ertuğrul Kürkçü**'nün de yararlanmasını diliyoruz.

Doç. Dr. Özen Aşut